

Aan de klos wordt een startlont geknoopt en door het spingat gehaald. Hier maak je weer de wol aan vast. Het spinnenwiel zou rond 700 in Indië uitgevonden zijn.

Figuur 137 Spinnewiel

Met een rem kunnen we de spanning groter of kleiner maken, zodat de klos sneller of trager draait. De dikte van de draad wordt bepaald door de hoeveelheid wol die je toevoert door het spingat. Na wat oefening krijg je hier de nodige feeling voor.

Toen Brigitte haar breiwinkel opende gaf ik haar een grote bokaal cadeau met 3 wolvissen (📖 Cetacea lane). Het past prima bij haar zaak. Nu moet ze die natuurlijk wel iedere maand scheren. Maar na jaren levert het nog steeds een interessante babbel op met de klanten. Een wolvis is niet alledaags. En er zijn hoewel hij in de etalage staat, nog steeds klanten die niet geloven dat een wolvis echt bestaat. (Ondertussen helaas opgedoekt.)

Twijnen is tegendraads

Als we twee klossen vol hebben kunnen we een dubbele draad maken. We twijnen 📖 ze dan in de andere draairichting rond elkaar. Dit geeft een dikkere en stevigere draad. Het kan ook met 3 of 4 draden. Het spinnewiel kan hiervoor ook in de andere richting draaien.

17.2.3 Wol verven: elke kleur uit de natuur

Het **verven** 📖 kan in verschillende stadia van de verwerking van wol gebeuren, zowel voor het spinnen, in het garen als na het weven. Van oudsher werden hiervoor planten gebruikt als wouw, wede en vooral meekrap.

Beitsen 📖

Om kleurstof goed op wol te laten 'pakken' wordt de wol eerst gebeitst met kaliumbichromaat (oranje poeder dat een gelig effect geeft), wijnsteen (fijn wit poeder), aluin en vroeger ook urine. De schubben op de wolvezel openen zich hierdoor zodat de kleurstof zich beter aan de wol kan hechten. De meeste natuurlijke kleurstoffen hebben een beitsmiddel nodig om de kleur aan de vezels vast te hechten en de lichtechtheid te verhogen.

Aluin 📖 is het meest gebruikte niet giftige beitsmiddel. Los in een (niet aluminium) pan 15-20 gram aluin per 100 gram wol op in ruim handwarm water. Doe de wol erbij. Breng dit langzaam aan de kook en laat 1 uur zachtjes pruttelen. Laat het water vervolgens afkoelen tot zo'n 40 graden en je kan beginnen verven. (Het kan ook later als je de wol traag liet drogen.)

IJzersulfaat en kopersulfaat worden gebruikt voor het nabetsen of fixeren 📖. Ze maken de kleur wat donkerder.

Geel/oranje

De **wouw** (📖 *Reseda luteola*) groeit in het Middellandse Zeegebied, en werd ook veel gekweekt in de streek rond de Oost-Vlaamse stad Aalst. Het is een eenjarige of tweejarige plant, die in juni tot september met lichtgele bloempjes bloeit. De plant kan op een zonnige plaats tot 1 m hoog worden. Het oogsten moet plaatsvinden voordat het zaad schiet. Wouw bevat de kleurstoffen luteoline en apigenine die **geel** 📖 verven. De grootste concentraties zitten in de toppen van de spruiten en in de zaden.

Wouw werd eerst in water met oude urine gekookt om het uittrekken van de kleurstoffen te bevorderen. Voor het verven van textiel worden aluin en zemelen gebruikt als beits.

Bij het verven van wol wordt de hele plant gebruikt: 200 gr. voor 100 gr. wol ≡

Helgeel krijg je ook uit guldenroede of populierknoppen.

Let bij het verven met uischillen (*Allium cepa*) op de gewenste kleur, deze gaat van helgeel tot oranje-goud-bruin.

Boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*): bloeiende toppen

Jeneverbes (*Juniperus communis*): verse geplette bessen

Klein hoefblad (*Tussilago farfara*): hele plant

Liguster (*Ligustrum vulgare*): blad en jonge scheuten

Struikheide (*Calluna vulgaris*): jonge topjes

Verfbrem (*Genista tinctoria*): bloeiende toppen

Verfkamille (*Anthemis tinctoria*): bloemen

Groot dooiermos (*Xanthoria parietina*) (beschermd) geeft zacht geel.

Groen 📖

Adelaarsvaren (*Pteridium aquilinum*): jonge scheuten

Brandnetel (*Urtica dioica*): hele plant

Liguster (*Ligustrum vulgare*): rijpe bessen

Mansoor (*Asarum europaeum*): wortel

Struikheide (*Calluna vulgaris*): verse takjes

Vlier (*Sambucus nigra*): blad

Berkenblad geeft fris groen

Blauw 📖

Wede (📖 *Isatis tinctoria*) is een plant uit de kruisbloemenfamilie (*Brassicaceae*). Er kan indigo 📖 uit gewonnen worden. De plant kan 1 m hoog worden. De gele bloemetjes hebben vier kroonblaadjes en groeien in trossen.

De wede wordt geogost, stuk gesneden en in een rottingsproces ingevoerd. Dan in een kleiachtige bal gekneet en gedroogd. De bal wordt met zemelen en veel water (met eventueel meekrap) vergist. Na een of twee dagen geeft dat een geel-groenige vloeistof.

Witte wol wordt tien seconden in de vloeistof gedoopt. Men ziet nu de wol blauw verkleuren.

Ook ammonia (of oude urine, om kleurvast te beitsen) kan in een kookbad bij 1.000 gr. bladeren gedaan worden voor 40 gr. wol.

Het drogen gebeurde meestal op maandag waardoor de ververs die dag niet veel te doen hadden. Vandaar de uitdrukking 'blauwe maandag' 📖.

Paars/blauw 📖

Alkanet of ossetong *Alkanna tinctoria* (wortel) geeft tinten grijsblauw en paars.

Als je korstmossen (beschermd!) of lichenen laat gisten krijg je ook mooi paars.

Berendruif (*Arctostaphylos uva-ursi*): gedroogd blad met aluin

Vlier (*Sambucus nigra*) (en bosbes): bessen

Rood (en roze, oranje) 📖

Meekrap 📖: ↪ Zie Producten – Kleurstof Maken – Rood uit Meekrap

Om wol te verven is 25-50 gram wortelpoeder nodig per 100 gram wol.

De meekrap is familie van kleefkruid (📖 *Galium aparine*) waarvan de wortels gebruikt kunnen worden om een oranje tint te krijgen.

Ossetong (*Anchusa officinalis*): wortel

Walstro (*Galium verum* of *Mollugo*): wortel

Zuring (*Rumex acetosa*): wortel

De schors van lijsterbes (*Sorbus aucuparia*) (voor rood of bruin).

Blad van els kan gebruikt worden om **beige** te kleuren.

Bruin 📖 kleuren kan met zevenblad (*Aegopodium podagraria*), of de bladeren van klein

hoefblad (*Tussilago farfara*), de bloemen van boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*).

Versnipper ze in een pan, doe er ruim handwarm water en de gebeitste wol bij. Laat dit

een uur zachtjes pruttelen.

Braam (*Rubus* sp.): jonge scheuten

Jeneverbes (*Juniperus communis*): gedroogde bessen, geplet

Walnoot (*Juglans regia*): blad, groene dop en schil

Met walnootbladeren kun je ook ongebeitste wol verven, dat geeft een andere bruine kleur.

Zwart 📖

Berendruif (*Arctostaphylos uva-ursi*): gedroogd blad met ijzer

Vlierbes (*Sambucus nigra*): bast

Moerasspirea (*Filipendula ulmaria*): wortel

Wol moet je eerder luchten dan wassen. Als je wast, doe het dan zacht, met lauw water, zonder weken of wringen. Anders heb je kans dat je vilt maakt. ↪ Zie ook Kleurstof